

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „jaunimo smurto miestuose“

(2009/C 317/06)

Pranešėjas **José María ZUFIAUR NARVAIZA**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2008 m. liepos 10 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Jaunimo smurto miestuose.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2009 m. birželio 25 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas José María Zufiaur Narvaiza.

454-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2009 m. liepos 15–16 d. (2009 m. liepos 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 174 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Santrauka ir rekomendacijos

1.1. Europos visuomenei šiuo metu susirūpinimą kelia nepilnamečių ir jaunuolių smurto protrūkis ir nusikalstamumas, tačiau visuomenės siekis – skatinti jaunus žmones visapusiškai tobulėti ir skatinti jų socialinę bei profesinę integraciją. Nacionalinėse žiniasklaidos priemonėse plačiai kalbama apie jaunimo smurtą, tačiau svarbu atkreipti dėmesį, kad paprastai statistiniai duomenys ⁽¹⁾ rodo mažai išaugusį ar netgi nepakitusių Europos nepilnamečių nusikalstamumą. Šios nuomonės savo iniciatyva tikslas – ne kaltinti jaunus žmones ar sumenkinti nusikalstamumo mastą, o išsamiai apžvelgti jaunimo smurto reiškinį ir pateikti rekomendacijas.

1.2. Laikui bėgant, kiekvienos ES valstybės narės teisinė sistema paskatino kurti savo nepilnamečių ir jaunimo justicijos modelį, todėl skiriasi teisiniai standartai ir nepilnamečių ir jaunimo smurto problemų sprendimai. Iš tiesų, labai skiriasi ES valstybėse narėse galiojančių nepilnamečių ir jaunimo justicijos sistemų aspektai: socialinės apsaugos politika, prevencijos politika, amžius, kai asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, taikomos procedūros, priemonės ir sankcijos, išteklių ir pan. Tačiau reikėtų pabrėžti, kad šie skirtumai būdingi Europos integracijos siekiančioms visuomenėms, kurias ypač stipriai paveikė krizė, dar labiau sumažinusi ir taip nedidelius jų išteklius įgyvendinti jaunimo socialinės įtraukties politiką.

1.3. Šioje nuomonėje rekomendacijos pateikiamos laikantis dviejų pagrindinių nuostatų, pirmoji – skirti dėmesį smurto prevencijai. Smurtavimo ar visuomenės normas pažeidžiančio elgesio priežastis dažnai nulemia miestų struktūra ir išplanavimas, taip pat žmonių nuskurdimas ir atskirtis. Be to, nors minėtos sąlygos ir skatina jaunus žmones smurtauti, jie kartu yra juos supančios aplinkos aukos. Kolektyvinio nepilnamečių ir jaunimo

smurtavimo ir jo prevencijos problemos negali būti sprendžiamos tik pažeidimų baudžiamosiomis priemonėmis ir sankcijomis. Antroji nuostata – Europos erdvėje, kurią sieja ekonomika, vertybės, socialinė elgsena ir komunikacija, smurto problemos negalima spręsti tik nacionaliniu lygiu.

1.4. Nepilnamečių smurtas ir nusikalstamumas – jau daugelį metų Europos šalyse egzistuojantys ir nuolat pasikartojantys reiškiniai. Apskritai, šie reiškiniai buvo vertinami kaip socialinė patologija. Šiuo metu, kaip teigiama Peyrefitte ataskaitoje ⁽²⁾, kurioje atskiriami nusikaltimas ir nusikaltimo baimė, minėti reiškiniai veikia laikomi nesaugumo aspektais.

1.5. Europoje nepilnamečių smurtui skiriamas ypatingas dėmesys. 2006 m. kovo 15 d. **Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas** priėmė nuomonę „**Nepilnamečių nusikalstamumo prevencija. Kovos su nepilnamečių nusikalstamumu būdai ir nepilnamečių justicijos sistemos vaidmuo Europos Sąjungoje**“ ⁽³⁾. Į šią nuomonę, kurioje pabrėžiama prevencinio požiūrio svarba, atsižvelgė Europos institucijos ⁽⁴⁾, ja taip pat remtasi įvairiais Europos ir tarptautiniais lygmenimis sprendžiant su jaunimo nusikalstamumu siejamus teisinius, baudžiamosios teisenos ir socialinius klausimus.

1.6. Nuomonėje taip pat buvo raginama plačiau analizuoti jaunimo nusikalstamumo reiškinį. Nepilnamečių ir jaunimo (nepilnamečių baudžiamoji atsakomybė taikoma 13–18 metų paaugliams ir 18–21 metų jaunuoliams, kai kuriose šalyse

⁽¹⁾ Pavyzdžiui, Ispanijos karališkosios prokuratūros pranešime nurodoma, kad nusikalstamumas 2007 m., palyginti su 2006 m., sumažėjo beveik 2 proc.

⁽²⁾ Tyrimų komiteto smurto, nusikaltimų ir baudžiamųjų nusizengimų ataskaita. Kova su smurtu, Paryžius, *Press Pocket*, 1977 m., p. 41.

⁽³⁾ 2006 m. kovo 15 d. EESRK nuomonė *Nepilnamečių nusikalstamumo prevencija. Kovos su nepilnamečių nusikalstamumu būdai ir nepilnamečių justicijos sistemos vaidmuo Europos Sąjungoje*; pranešėjas José María Zufiaur Narvaiza (OL C 110, 2006 5 9).

⁽⁴⁾ 2007 m. birželio 21 d. Europos Parlamento rezolucija *Nepilnamečių nusikalstamumas: moterų, šeimos ir visuomenės vaidmuo*. http://www.europarl.europa.eu/oeil/DownloadSP.do?id=13705&num_rep=6729&language=fr.

jaunuoliams iki 25 metų) nusikalstamumui Europos šalių visuomenė skiria vis daugiau dėmesio. Smurto reiškinio formos įvairios: visų pirma priekabiavimas tam tikrose miestų teritorijose, mokyklose, taip pat prievarta šeimose, gaujose, nusikalstamos grupuotės, sporto renginiuose ar priekabiavimas naudojant naujas komunikacijos technologijas, pavyzdžiui, internetą ir kt. Žinoma, vertėtų išanalizuoti visas šias smurto apraiškas, tačiau Komiteto nuomonė savo iniciatyva tema – kolektyvinis jaunimo smurtas miestuose.

1.7. Jau beveik dvidešimt metų kolektyvinio smurto reiškiniai skiriamas ypatingas dėmesys, o socialinių požiūrių nepalankius miesto rajonus stebi ir tiria mokslininkai (sociologai, etnologai, geografs, teisininkai, politologai ir kt.). Nors miestuose stebimo neramumo priežastys žinomos (nedarbas, neužtikrintas darbas, yrančios šeimos, nutrauktas mokymasis, nesėkmė mokykloje, diskriminacija ir pan.), pastaraisiais metais padėtis dar pablogėjo, o taikomi sprendimai sugriežtėjo. Krizės paastrino ekonomines ir socialines problemas bei išryškino blogesnes jaunosios kartos galimybes palyginti su jų tėvais, turėjusiais geresnes sąlygas gerinti savo padėtį visuomenėje, pastebimas ir individualizmo suklestėjimas. Tai skatina neteisybės jausmą ir užsisklendimą savyje ir pasipriešinimas valdžios institucijoms tampa dažniausiai pastebima kolektyvinės išraiškos forma.

1.8. Nors ir nėra oficialiai ir teisiškai apibrėžta, kolektyvinio smurto sąvoka dažnai vartojama apibūdinti įvairiems smurtiniams įvykiams viešose vietose, kurių metu arba organizuojami su bendruomenių etnine ir rasine diskriminacija susiję išpuoliai, savo ruožtu sudarantys prielaidą besivaržančių gaujų konfliktams, arba išpuoliai, kuriais parodomas gyventojų požiūris į institucijas, kurį geriausiai atspindi jaunimo ir policijos santykiai.

1.9. Nors pastaraisiais metais šis reiškinys labai išplito Europoje (Prancūzijoje, Didžiojoje Britanijoje, Ispanijoje, Nyderlanduose, Danijoje, Belgijoje, Graikijoje ir kt.), šalių vyriausybės ir Europos institucijos tokio pobūdžio smurto niekada nelaiškė globalia problema, o veikiau tam tikrais ir pavieniais atvejais vykstančiu šalutiniu reiškiniumi.

1.10. Dėl šios priežasties Komitetas siūlo koordinuoti veiksmus vietos, nacionaliniu ir Europos lygmenimis ir reikalauja sprendimų Bendrijos lygiu įgyvendinant šeimos, jaunimo, švietimo ir mokyklos, užimtumo, nusikalstamumo prevencijos ir teisinio bendradarbiavimo politikos specialias programas. Konkrečiais sprendimais turėtų būti siekiama papildyti miestų atnaujinimo, viešųjų paslaugų pritaikymo, kovos su visų formų diskriminacija ir naujų valstybės – visų pirma policijos – ir piliečių santykių formavimo strategijas, ugdant pilietiškumą, etines ir visuomenines vertybes, mokant naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir teikiant tėvams paramą vaikų mokymui užtikrinti.

2. Nepilnamečių kolektyvinio smurto miestuose požymiai ir priežastys

2.1. **Apibrėžties pasiūlymas.** Nėra bendros ir visiems priimtinos nepilnamečių ir jaunimo kolektyvinio smurto miestų teritorijose apibrėžties. Belgijos teisės aktuose pasirinkta „riausių“ koncepcija, kitose šalyse šis reiškinys įvardijamas kaip nusižengimai, kuriuos vykdo policijai žinomi ir nustatyti pažeidėjai. Norėdami pateikti bendrą ir suprantamą apibrėžtį, toliau nuomonėje kolektyvinio smurto laikysime agresyvaus elgesio, kuris taip pat yra tam tikrų gyventojų kategorijų išraiškos priemonė, apraiškas miestuose. Smurtauti skatina įvairūs veiksniai: socialinė diskriminacija, konfliktai su policija, rasinė neapykanta, religiniai konfliktai ir pan. Tai rodo, kad trūksta socialinių tarnybų ir jos yra nepajėgios, kadangi būtent jų vykdomo socialinės apsaugos darbo tikslas – sustabdyti tokio pobūdžio smurtą. Šioje nuomonėje pasirinkta apibrėžtis taikoma įvairiems kolektyvinio smurto atvejams viešosiose vietose, t. y. išpuoliai prieš gyventojus, priklausančius kuriai nors etninei grupei, ar prieš policijos pajėgas, taip pat per apiplėšimus padaryta žala, pavyzdžiui, pastatų ar mašinų padėgimas ir t. t.

2.2. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad didėjančio smurto atvejų skaičius (naikinimo ir vandalizmo veiksmai, fizinės jėgos panaudojimas ir užpuolimai, smurtinis plėšikavimas, seksualinė prievarta ir pan.) negalima sieti tik su jaunimo nusikalstamumu – stiprėjantis smurtas apskritai būdingas mūsų laikmečio reiškinys. Vis dėlto miestuose smurtaujančių asmenų amžius yra vienas svarbiausių veiksnių, padedančių suprasti reiškinį ir ieškoti sprendimų: smurtaujančių nepilnamečių ir jaunuolių skaičius tikrai didelis. Prancūzijos policijos pateikti duomenys rodo, kad 2005 m. iš 640 per įvykius sulaikytų asmenų buvo 100 nepilnamečių. Laikantis prevencinio požiūrio, labai svarbu skirti ypatingą dėmesį ilgalaikiams sprendimams, orientuotiems į jaunąją kartą, varomąją pokyčių ir augimo jėgą.

2.3. **Šiuo metu vykdomi tyrimai ir klasifikavimas.** Kiekviena valstybė narė sukūrė savo metodologiją miestuose vykdomiems smurto atvejams registruoti ir klasifikuoti. Įvertinti reiškinio mastą padeda sudėtingos sistemos, tokios kaip Bui-Trong skalė⁽⁵⁾, pagal kurią įvertinamas įvairių rūšių kolektyvinio smurto atvejų sudėtingumas atsižvelgiant į dalyvavusių asmenų skaičių, organizavimą, tikslus ir pan. Jau keletą metų Prancūzijoje, ypač po 2005 m. įvykių, plėtojami smurto miestuose rodikliai, nustatomi įvertinus smurto lygį probleminiuose miesto rajonuose remiantis kiekybiniais ir kokybiniais tyrimais ir tirtais atvejais. Šie rodikliai ir jų atitikmenys kitose Europos šalyse pradėti taikyti dar labai neseniai, todėl sunku pateikti tikslus smurto intensyvumo miestuose duomenis, be to, nuolat susiduriama su duomenų šaltinių ir kaupimo problemomis.

(5) Bui-Trong Lucienne, *Smurto protrūkis Prancūzijoje, Futuribles*, 1996 m. vasario mėn., p. 17–18.

2.4. Nors reiškinio apibrėžtyje teigiama, kad kolektyvinis smurtas susijęs su tam tikros šalies specifinėmis aplinkybėmis, Europoje šis reiškinys turi bendrų požymių. Vertinant keleto pastarųjų metų įvykius daugelyje Europos šalių juos galima suklasifikuoti pagal įvykių eigą:

— **Socialiniai ir politiniai konfliktai.** Tokio pobūdžio kolektyvinis smurtas kyla priešinant diskriminacijai ir socialinei, ekonominei ir geografiniai atskirčiai ir pasireiškia išpuoliais prieš policijos pajėgas ar socialinėmis problemomis kaltinama šalies valdžios institucijų atstovus. Protestas prieš sistemą ir padėtį, vertinamą kaip neteisingą, išprovokuoja konfliktus su policijos pajėgomis, valstybei atstovaujančiomis institucijomis ir „išnaudojimu“ kaltinamais visuomenės sluoksniais. Ypač daug socialinių konfliktų kilo Prancūzijoje, kuri išgyveno taip vadinamą priemiesčių krizę, kuriuose socialinės įvairovės nebuvimas ir dešimtis metų vykdoma neveiksminga miesto politika tik dar labiau sustiprino šių miesto teritorijų blogą įvaizdį. Politinio pobūdžio nepasitenkinimo proveržis ⁽⁶⁾ vyksta trimis etapais: tragiškas ir neteisingas įvykis išprovokuoja maištą, vėliau maištautojus apima euforija ir grupės poveikis, galiausiai – išsekimas ⁽⁷⁾.

— **Nekontroliuojama padėtis.** Tai masinės politinio, sportinio ar kultūrinio pobūdžio demonstracijos, kurios transformuojasi ir kontroliuoti padėties nebegali ne tik organizatoriai, bet ir viešąją tvarką prižiūrinčios pajėgos. Smurtas futbolo varžybose ar diskotekose (angl. *rave party*), nekontroliuojama padėtis viešuosiuose renginiuose – tai dar keli tokio reiškinio pavyzdžiai. Taip pat būtų galima paminėti vandalų grupes, kurių narių tikslas – padaryti kuo daugiau materialinės žalos. Sąjunga privalo atminti, kad spontaniški smurto protrūkiai gali tam tikrais atvejais tapti organizuotą, todėl daug pavojingesnį demokratijai smurtą propaguojančių organizacijų kūrimosi priežastis.

— **Gaujų konfliktai.** Iš esmės gaujos – tai ne tik smurtaujančios grupuotės, jos buriasi ir tarsi atstoja šeimą jaunimui artimą aplinką, kurioje jis pasijunta grupės nariu ir tam tikra prasme padeda išsivaduoti iš paauglystės abejonių. Konkretų smurtaujančių gaujų nusikaltimus vykdo prievartą ir bauginimą naudojančių paauglių ar jaunuolių grupės, kurios gana reguliariai organizuoja išpuolius arba vykdo nusikalstamus smurtinius veiksmus. Gaujos susiremia įvairiose miesto vietose, pavyzdžiui, gatvėse ar prekybos centruose taip siekdamos tam tikrų teritorijų ar nelegalios prekybos kontrolės, per savo atstovus daryti įtaką pareigūnams: policininkams, apsaugos darbuotojams ar prižiūrėtojams; tokia padėtis būdinga Paryžiaus šiauriniuose ar Londono pietiniuose rajonuose, kuriuose nuolat vyksta tarpusavyje besivaržančių grupuočių riaušės. Ispanijoje susibūrė Lotynų amerikiečių gaujos (jos vadinamos „Maras“, „Pandillas“, Latin kings ar „Netas“). Susiburti į gaują – tai vienas iš jaunimo būdų saugiai jaustis priešiškame pasaulyje ir priešintis kitoms gatvė

ar kaimyninių miesto rajonų jaunuolių grupėms. Šiuo metu į tokias gaujas buriasi tam tikrų miesto rajonų labiausiai visuomenės nuskriausti jaunuoliai, jų smurto priežastys – nesėkmės, neužtikrintumas dėl darbo ir kt. Būtina rasti tinkamą būdą kovoti su šiomis smurtaujančioms grupuotėms, kad jos nepatektų į organizuoto nusikalstamumo grupių įtaką.

— **Etniniai ir religiniai konfliktai.** Tai visų pirma etniniu ar religiniu pagrindu vykstantys smurtiniai konfliktai. Pagrindiniai šių išpuolių organizatoriai arba aukos yra etninių, religinių ar panašių bendruomenių nariai. Konfliktiniai susidūrimai, kuriuos skatina imigracijos, religiniai ar kiti sudėtingi veiksniai, vyko daugelyje Europos šalių: Ispanijoje (2007 m. spalio mėn. Ispanijos ir Lotynų Amerikos jaunuolių Alcorcon riaušės), Italijoje, Nyderlanduose 2007 m. spalio mėn. Amsterdamė), Danijoje (2008 m. vasario mėn.), Belgijoje (2008 m. gegužės mėn. Anderlechte) ir t.t.

2.5. Smurto protrūkių miestuose priežasčių labai daug ir jos vienaip ar kitaip susijusios su tam tikru reiškiniumi:

— Skurdas, neužtikrintumas, nedarbas. Kolektyvinio smurto reiškiniai, visų pirma užfiksuoti socialiniu požiūriu nepalankiuose miesto rajonuose, yra atstūmimo ir socialinės atskirties padarinys. Iširusios šeimos, jaunimo nedarbas, neužtikrintumas dėl darbo, išsilavinimo trūkumas, taigi ir sudėtinga socialinė bei profesinė įtrauktis sukuria šiuose miestų rajonuose ekonomikos pokyčiams, ypač dabartinei finansų krizei, jautrią aplinką,

— Galimybė įsigyti ginklų ir nelegalių medžiagų. Stipriųjų narkotikų platinimas (tai paprastai suaugusiųjų, o ne nepilnamečių veikla) taip pat yra vienas veiksnių, skatinančių smurtą, siejamą su neteisėta šių medžiagų prekyba ir šaunamųjų ginklų platinimu. Nepilnamečiai, jiems nesuprantamo/nevaikiško pasaulio aukos, gali tapti narkotikų platintojų, kurie kartais naudojami vaikais, taikiniu,

— Miestų planavimas. Probleminiams Europos miestų rajonams būdingi bendri požymiai, jie dažnai laikomi priemiesčių „ge-tais“ ir neatitinka socialinės įvairovės ir šiuolaikinio miestų planavimo kriterijų. Įsikūrę miesto centre (Jungtinėje Karalystėje, Belgijoje) arba priemiesčiuose (Prancūzijoje, Vokietijoje) šie rajonai ir jų pastatai buvo menkai prižiūrimi, todėl ilgai-niui apgriuvo ir tapo kenksmingi ir pavojingi sveikatai,

⁽⁶⁾ V. Le Goaziou, L. Mucchielli, *Kai liepsnoja priemiesčiai. 2005 m. neramumai*, 2006 m., Paryžius, *La Decouverte*.

⁽⁷⁾ C. Bachmann, N. Le Guennec, *Riaušių autopsija. Istorinis maištaujančio rajono pavyzdys*, 1997 m., Paryžius, Albin Michel.

- Santykiai su policija. Daug kolektyvinio smurto atvejų lemia priešiškus policijai, kuri, kaip manoma, „taikiniu“ pasirenka matomas mažumas ar pernelyg dažnai naudoja jėgą⁽⁸⁾. Prancūzijos strateginių studijų centras teigia, kad gyventojų priešiškus policijos pajėgoms jų rajonuose gali būti vertinamas kaip pasitikėjimo valstybe ir valdžios institucijomis trūkumas⁽⁹⁾.
- Žiniasklaida. Neigiamas vertinimas – dažna žiniasklaidos tendencija, pernelyg didelis dėmesys šiam reiškiniui tik dar labiau sustiprina neigiamą požiūrį į probleminių miesto rajonų gyventojus ir kursto smurtauti. 2005 m. Prancūzijos žiniasklaida kiekvieną dieną nušviesdavo įvykius, tuo tarpu Belgijos ir Vokietijos vyriausybės stengėsi riboti viešas ataskaitas ir taip išvengti, kad precedentai neįkvėptų kitų pažeidimų.
- Probleminėms miesto teritorijoms (mokykloms, laisvalaikio praleidimo vietoms) stebėti skiriama daugiau policijos pareigūnų ir įrengiamos vaizdo stebėjimo kameros, tačiau šiomis priemonėmis visiškai išspręsti problemą sudėtinga, kadangi tokie veiksmai gali dar labiau paaštrinti padėtį ir sudaryti jaunuoliams išpūdį, kad jie yra nuolat stebimi ir varžomi,
- Šalyse vykdoma, nors ir skirtingo masto, miestų atnaujinimo politika, pavyzdžiui, Prancūzijoje ją vykdo Miestų atnaujinimo agentūra⁽¹¹⁾, Vokietijoje miestų renovacija vyko šalies jungimosi laikotarpiu.

3. Tarptautinės problemos sprendimo būdai

3.1. Europos miestuose ir pavieniai, ir pasikartojantys smurto veiksmai ypač sudėtingi tiek politiniu požiūriu, kadangi sukelia abejonių dėl valstybės gebėjimo vykdyti socialinius išpareigojimus ir apsaugoti piliečius, tiek socialiniu požiūriu, kadangi tokie veiksmai atspindi socialinį susiskaldymą ir integracijos problemas. Todėl valstybė turi priimti aiškius kolektyvinio smurto miestuose problemos sprendimus. Tačiau būtina atkreipti dėmesį į tai, kad šalių sprendimai labai skiriasi: vienos jų taiko daugiau baudžiamojo pobūdžio priemonės, kitos – prevencines. Taigi, reikėtų nuolat dėti pastangas, kad Europos lygiu būtų vertinama viešoji politika, kuria siekiama spręsti šią problemą, ir užtikrinti veiksmingesnius ir palyginamus statistinius duomenis (nusikalstamumo duomenys negali būti analizuojami vien remiantis pateiktų ieškinių skaičiumi, būtinas patenkintų ieškinių procentas). Taip pat reikėtų nustatyti bendrus rodiklius, kad šalys galėtų naudotis policijos ir teismų registrais, o ne remtis tik gana subjektyviomis aukų apklausomis.

3.2. Dažniausi valstybių priimami sprendimai:

- Probleminiams miestų rajonams skirtos pozityviosios diskriminacijos iniciatyvos, pavyzdžiui, Prancūzijoje prioritetinės švietimo zonos ir rengimas pirmajam darbui Prancūzijoje, arba Berlyne policijos pareigūnų ir jaunų savanorių patruliuojančios grupės padeda išvengti smurto situacijų arba joms užkirsti kelią. Pardėjus patruliuoti šioms bendroms policijos ir jaunimo grupėms (joms sudaryti prirėkė pastangų įkalbėti bendradarbiauti buvusius grupuočių lyderius), nusikalstamumas patruliuojamose teritorijose sumažėjo 20 proc⁽¹⁰⁾.

3.3. Be to, padėti pašalinti tam tikroms miesto teritorijoms būdingus smurtauti jaunos žmonės skatinančius veiksnius gali veiksminga **teritorinės sanglaudos politika**. Todėl dedamos pastangos miestų erdvėms modernizuoti ir sukurti gyventojams patrauklesnę miesto aplinką. Norint renovuoti miesto erdves, būtinos ilgalaikės visų suinteresuotųjų šalių, įskaitant ir jaunimą, diskusijos dėl atnaujinimo darbų, vykdomų įgyvendinat bendrą teritorijų planavimo strategiją. Tikslas – siekti, kad probleminiai rajonai vėl taptų miesto dalimi, stengtis juos atgaivinti, padėti formuoti vietos bendruomenėms ir skatinti šių viešųjų erdvių socialinį, ekonominį ir kultūrinį funkcionavimą. Kurti patrauklias sąlygas gyventi – tai specifinis miestų atnaujinimo metodas, kuriuo siekiama spręsti konkrečias gyvenamųjų rajonų problemas, t. y. dėti pastangas kurti miesto aplinką, kuri skatintų integraciją ir užkirstų kelią nusikalstamumui.; šis tikslas Tai labai svarbu ieškant būdų spręsti šiuolaikines miestų problemas, kaip antai, narkotikų platinimas, neteisėtas gyvenamųjų patalpų užėmimas, smurtas ir aplinkos niokojimas. Svarbiausia užduotis – išvengti atskirties nuo kitų gyventojų sluoksnių skiriant pagrindinį dėmesį transportui ir susieti šiuos rajonus su miestu, t. y. sudaryti galimybę geriau susipažinti su gyventojų įvairove ir padėti jiems integruotis. Kartu su miestų atnaujinimu turi būti įgyvendinamos veiksmingos švietimo, profesinio mokymo ir užimtumo strategijos, be kurių neįmanoma pasiekti ilgalaikių teigiamų rezultatų.

3.4. Jaunimo smurto ištakos – silpna socialinė sanglauda, sietina su miesto piliečio idėjos problema. Viešosiose erdvėse, kuriose siekiama visų pirma užtikrinti labai skirtingų piliečių sambūvį, būtina laikytis bendrų taisyklių ir užtikrinti asmens laisvių apsaugą. Didžiuosiuose miestuose gyvenančių bendruomenių saitai trapūs, jos vienos kitų nepažįsta, kadangi jų elgesio kodeksai ir kultūra labai įvairūs, todėl socialiniai ryšiai ir solidarumas gali būti labai silpni⁽¹²⁾. Būtinai bendras tarpinstitucinis įvairius aspektus apimantis požiūris, kad įgyvendinamos prevencijos priemonės būtų veiksmingos ir naudingos visiems tiesiogiai ar netiesiogiai susijusiems subjektams: policijai, teismams, socialinių paslaugų teikėjams, būstu aprūpinančioms institucijoms, darbdaviams ir švietimo įstaigoms. Šiuo požiūriu vietos valdžios institucijoms tenka ypatingas vaidmuo, kadangi jos priima sprendimus dėl miesto erdvių paskirties ir piliečiams teikimų paslaugų.

⁽⁸⁾ *The Politics of Protest. Extra-Parliamentary Politics in Britain since 1970*, Peter Joyce, Palgrave Macmillan, 2002 m.

⁽⁹⁾ *Strateginių tyrimų centras. Smurtas miestuose. Ar Prancūzija išimtis? Tarptautinių atvejų palyginimo pamokos*, informacinis leidinys Nr. 31, 2006 m. spalio 23 d. (<http://www.strategie.gouv.fr/IMG/pdf/NoteExterneDeVeille31.pdf>).

⁽¹⁰⁾ *Bendra jaunimo ir policijos iniciatyva Berlyne*, http://www.oijj.org/news_ficha.php?cod=54117&home=SI&idioma=es.

⁽¹¹⁾ Pranc. ANRU.

⁽¹²⁾ *Socialinės atskirties raida*, Sciences humaines Nr. 28, 1993 m. gegužės mėn.

3.5. Europoje nepilnamečiai mieste smurtauja įvairiomis aplinkybėmis ir smurto lygis nevienodas, tačiau reiškinio tyrimas ir sprendimų analizė atliekami atsižvelgiant į platesnį, t. y. Europos Sąjungos lygmens teisinį pagrindą. Šiuo metu jaunimo nusikalstamumo prevencijos tyrimams ir vertinimams atlikti būtinas įvairias sritis apimantis ir institucinis vyriausybinių agentūrų ir praktinį darbą atliekančių specialistų (socialinių, policijos, teismų darbuotojų, darbdavių ir pan.) bendradarbiavimas. Europos šalys, regionai ir miestai susidūrę su kolektyvinio smurto protrūkiais patiria sunkumų siekdami atkurti įprastą padėtį, socialinį sambūvį ir visų gyventojų pagarbą institucijoms. Be to, dėl smurtavimo mieste patiriamos labai didelės ne tik materialinės, bet ir socialinės bei politinės sąnaudos⁽¹³⁾.

3.6. Europoje nepilnamečių nusikalstamumo lygis mažai keičiasi, tačiau smurto atvejai tampa vis sudėtingesni; įvairiose ES šalyse vietos lygmeniu įgyvendinamos programos patvirtina prevencijos ir miesto jaunimo socialinių integruotų strategijų svarbą⁽¹⁴⁾. Pavyzdžiui, Birmingemo miesto rajonų saugumo programos (2004 m. programa apdovanota nusikalstamumo prevencijos prizų) pagrindiniai tikslai buvo sumažinti įvairaus pobūdžio smurtą ir nusikalstamumą, pagerinti miesto gyventojų gyvenimo kokybę ir skatinti bendruomenės aktyviai siekti jų socialinės integracijos⁽¹⁵⁾.

3.7. ES organizuotos ir solidarios pilietinės visuomenės stiprinimas įgyvendinant Europos Sąjungos remiamus novatoriškus projektus, kuriais siekiama socialinių ir integracijos tikslų, užtikrina didesnę miestų saugumą ir jų tvarų vystymąsi. Kaip pavyzdį galima paminėti Europos regioninės plėtros fondo (FEDER) programą Urban, skirtą krizę išgyvenančių miestų ir jų rajonų tvaram vystymui. Ši programa labai padeda stiprinti jaunimo smurto ir apskritai nusikalstamumo prevenciją.

3.8. Be to, aktyvesnis piliečių dalyvavimas vietos sprendimų priėmimo procese, dalijimasis patirtimi ir gerąją praktika padeda plėtoti miesto valdymo idėjas, t. y. vykdyti tyrimus, kaip reorganizuoti ir pagerinti viešąsias paslaugas, kurti ir taikyti naujas miesto valdymo struktūras, įvesti patikimus vietos valdymo vertinimo rodiklius, organizuoti informavimo kampanijas, gerinti prieigą prie gyventojams skirtos informacijos, tačiau vengti smerkti ir niekinti.

(13) Pavyzdžiui, Prancūzijoje, Clichy-sous-Bois atveju 2005 m. materialinės sąnaudos siekė 150 milijonų eurų.

(14) Miestų jaunimo nusikalstamumo prevencija. Tarptautinės praktikos pavyzdžiai. Tarptautinis nusikalstamumo prevencijos centras, 2005 m. (www.crime-prevention-intl.org/publications/pub_113_1.pdf).

(15) Programos rezultatai: jaunimo nusizengimų atvejų sumažėjo 29 proc., tuo tarpu kitose panašiose vietovėse – 12 proc.

3.9. Būtų galima paminėti ir kitas iniciatyvas, pavyzdžiui, Europos jaunimo pakta, kurio tikslas sudaryti jauniems europiečiams geresnes mokymo, judumo, profesinės integracijos ir socialinės įtraukties sąlygas, kurios leistų derinti šeiminių gyvenimą ir profesinę veiklą.

3.10. Apskritai, pilietiškas ir aktyvus jaunimo dalyvavimas – tai didelio asociacijų nuveikto darbo rezultatas, kadangi būtent jos vykdo kasdienę veiklą įgyvendindamos Europos, nacionalines ar vietos vystomąsias ir kovos su socialine atskirtimi strategijas.

4. Pasiūlymai dėl Europos politikos, skirtos kovai su jaunimo smurtavimu miestuose

4.1. Remiantis pirmiau šiame dokumente pateiktomis pastabomis, siūlomos šios veiklos gairės ar kryptys:

- jaunimo kolektyvinio smurto, nusikalstamumo, asocialaus ir nepilietiško elgesio problemų sprendimai turi būti įvairūs. Siekiant vis geresnių sprendimų, juos reikia nuolat vertinti, skirti daugiau dėmesio švietimo ir mokymo aspektams ir skatinti nepilnamečių asmeniškai tobulėti ir patiems planuoti savo ateitį,
- įvairios prevencinės ir alternatyvios strategijos turėtų būti skatinamos įgyvendinant aiškia ir tvarią Europos Sąjungos prioritetais pagrįstą Bendrijos politiką ir padėti spręsti jaunimo smurto miestuose problemą išvengiant, jei įmanoma, teisminių priemonių,
- turi būti pripažintas Europos ir nacionalinių jaunimo socialinių reikalų institucijų ypatingas vaidmuo. Dauguma šių organizacijų – asociacijų ir valdžios institucijų – atlieka labai svarbų vaidmenį jaunimo gyvenime, kadangi jos siūlo veiklą, kad jaunuoliai būtų užimti ir nepasuktų nusikalstamu keliu. Todėl mokykloms ir asociacijoms būtinas ypatingas dėmesys ir, visų pirma, finansinė valstybės parama,
- būtina suderinti kovos su nepilnamečių smurtu ir nusikalstamumu principus nustatant būtiniausius privalomus reikalavimus nacionaliniuose teisės aktuose ir remtis šiais principais nepilnamečių teisėms užtikrinti. vyriausybių įstaigos ir tarnybos, susijusios su Europos miestų erdvės valdymu, atlieka daug funkcijų, todėl reikėtų įgyvendinti iniciatyvas ir sukurti gerosios praktikos standartus, kuriuos galėtų vertinti, pavyzdžiui, Europos nepilnamečių justicijos observatorija ir taip užtikrinti patikimus ir palyginamus statistinius jaunimo smurto miestuose duomenis,

- nacionaliniai teismai taikydami baudžiamąsias priemones turėtų visų pirma paisyti paauglio interesų atsižvelgdami į jo amžių, psichologinę brandą, fizinę sveikatą, išsivystymą ir gebėjimus ⁽¹⁶⁾. Baudžiamosios priemonės turi būti visada taikomos atsižvelgiant į kiekvieno atvejo aplinkybes (t. y. laikytis priemonių individualizavimo principo),
 - Europos institucijos turėtų skatinti miestų atnaujinimo strategijas ir tvarią socialinę politiką siekiant, kad ateityje miestų teritorijos būtų geriau paskirstomos ir planuojamos, būtų išvengta labiausiai pažeidžiamų miesto gyventojų atskirties ir sudaromos palankios sąlygos jiems integruotis,
 - valdžios institucijos turi skirti pakankamai išteklių institucijoms, kad jos galėtų užtikrinti nepilnamečių apsaugą ir įtrauktį bei aprūpinti jas pakankamomis priemonėmis ir žmogiškaisiais ištekliais, kad jų darbas būtų tikrai naudingas nepilnamečiams.
 - užtikrinti tinkamą socialinių, teismo ir policijos dalyvių atranką ir mokymą, jei įmanoma, laikantis Europos standartų;
- tokia praktika turi būti nuolat atnaujinama remiantis tarpinstituciniu ir tarpdisciplininiu bendradarbiavimu, kuris vykdomas įgyvendinant tarpvalstybinius mainus, visų pirma siekiant užmegzti policijos ir jaunimo dialogą bei plėtoti jų tarpusavio santykius,
- 2010 metais, kurie paskelbti Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi metais, Europos institucijos ir valstybės narės turėtų pasinaudoti galimybe ir paskelbti įstatymus pažeidusių jaunų žmonių teisių apsaugą ir smurto miestuose prevenciją kovos su socialine atskirtimi prioritetais,
 - Europos institucijos turėtų numatyti biudžete atskirą eilutę, kurios lėšos būtų skiriamos apsaugoti nuo socialinės atskirties socialiniu požiūriu nepalankių miesto rajonų nepilnamečius taip paremti novatoriškus projektus, kuriais stiprinama pilietinės visuomenės socialinė sanglauda ir kartu skatinti jaunimo iniciatyvumą ir verslumą,
 - taikyti bendrus kriterijus ir gerąją praktiką siekiant užkirsti kelią nepilnamečių nusikalstamumui, spręsti įstatymą pažeidusių nepilnamečių elgesio ir socialinės įtraukties problemas.

2009 m. liepos 15 d., Briuselis.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Mario SEPI*

⁽¹⁶⁾ Žr. Tarptautinės nepilnamečių justicijos observatorijos bendrąją deklaraciją.